

[וחוזרת עתה הגמרא מלפותא ד"וערכו", ולקמן תידרוש הגמרא מקרא זה למאי אתא].

ומפרשת הגמרא את יתר הכתובים שנאמר בהם כהונה, שלכאורה הסא מיותרים, שהרי הם לאחר קבלה:

"והקריב הכהן את הכל המזבחה" — זו הולכת אברים לכבש.

ובא ללמד שהולכת אברים לכבש הוא דבעיא כהונה. אבל הולכת עצים לא בעיא כהונה. וממילא למדנו: הא סידור שני גזירי עצים — בעיא כהונה.

"ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח" — לגופיה. דאמרינן לעיל שהייתי סובר שאינה צריכה כהונה כיון שאינה עבודה המעכבת הכפרה.

"וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים", דרוש כך:

וערכו בלשון רבים — שנים.

בני אהרן — שנים.

הכהנים — שנים.

למדנו מכאן טלה כבש שקרב לעולה שטעון ששה כהנים להוליכו למזבח.

הבשר בחמשה, והקריבים באחד. כמבואר לעיל במשנה [כה א.].¹⁰

אמר רב המנונא: קשיא ליה לרבי אלעזר: האי קרא ד"וערכו" הרי בן הבקר כתיב. שנאמר שם בתחילת הפרשה "אם עולה קרבנו מן הבקר".

ובן הבקר — עשרים וארבעה כהנים בעי כמבואר במשנה [לעיל כו ב.], שהפר קרב בעשרים וארבעה. ואיך אפשר ללמוד מכאן לכבש שטעון ששה?

וניחא ליה, רבי אלעזר עצמו מתרץ: הרי בסוף אותו הפסוק נאמר "וערכו... על העצים אשר על האש אשר על המזבח".

ולכאורה הוא מיותר, שהרי לפני כן כבר נאמר "ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח וערכו עצים על האש". ומובן מאליו שעריכת הנתחים הכתובה לאחר מכן תהא על העצים הללו?

אלא, לכך נכתב שוב, כדי לדרוש, שאותם ששה כהנים שנלמדו מקרא ד"וערכו" לא על בן בקר נאמרו, אלא על דבר שנאמר בו עצים ואש ומזבח.

ואיזהו דבר שנאמר בו עצים ואש ומזבח שצריך לסדר עבורו מערכה של עצים ואש על המזבח? הוי אומר: זה טלה של תמיד כז-ב

עתה לא מדובר בהקטרה.

אולם קצת קשה עליו, דהרי לשון הכתוב "וערכו על העצים אשר על האש" משמע דאיירי בנתינת אברים על האש. תוס' ישנים כאן. וריטב"א לעיל כו א במשנה.

10. לדעת רש"י, שכהן אחד היה מעלה את כל האיברים מהכבש למזבח [עיין בעיונים לעיל כו א 4], צריך לומר שצריך ששה טלה כדי להעלותם מהשולחנות לכבש. וקרא ד"וערכו" נמי בהכי מיירי, שהרי רק לאחר מכן כתיב "והקטיר הכהן את כל על המזבח", ומשמע שעד

שכשירה בלילה ופסולה בזר?! וסידור המערכה הלא כשר בלילה, ומדוע הוא פסול בזר.⁽⁵⁾

ומקשינן על רבי זירא:

וכי לא מצינו עבודה שכשירה בלילה ובכל זאת פסולה בזר?

והרי הקטר אברים ופדרים, שהוא עבודה הכשירה כל הלילה, ואמרינן לעיל [כד א] שהזר חייב עליה מיתה?

ומתצינן: שאני אברים ופדרים, לפי שפוף עבודה דיממא הוא. שההקטרה היא גמר עבודת הקרבן, שנשחט ונזרק דמו ביום. הלכך, חשובה היא כעבודת יום, ולכן היא פסולה בזר.

ומקשינן: והרי תרומת הדשן, שכשירה בלילה, ואף על פי כן אינה כשירה אלא בכהן, כדכתיב בתורה "ולבש הכהן מדו בד, והרים את הדשן"!?

של שחר, שחייבה התורה לסדר בשבילו מערכת עצים חדשה בכל בקר.⁽¹⁾ אבל שאר הקרבנות, אין צריך לחדש בשבילם את המערכה.⁽²⁾

אמר רבי אמי אמר רב: זר שסידר את עצי המערכה — חייב מיתה בידי שמים.

כיצד הוא עושה להכשיר את המערכה לאחר שנפסלה בסידורו של הזר?

פורקה, וחוזר וסודרה.⁽³⁾

וקא סלקא דעתין שהזר עצמו חוזר וסודרה.

ותמהינן: מאי אהני ליה פירוק הזר וסידורו מחדש? והרי גם בפעם השניה סודרה הזר.

ומשנינן: אלא, פורקה זר, שאין צריך שכהן דוקא יפרק את המערכה.

וסודרה כהן.⁽⁴⁾

מתקוף לה רבי זירא: וכי יש לך עבודה

1. עיין רש"י מהיכן ילפינן לה.

2. ומה שכתבה התורה כאן בבן בקר עצים ואש, לא בשביל עצמו, אלא משום שעדיין לא נאמרה פרשת סידור המערכה שבכל יום הכתובה בפרשת "צו". וכאן התחיל הכתוב לדבר בסדר הקרבת העולה, והוצרך לפרש היכן תוקרב. לכך כתב כאן ענין המערכה שסודרה בבקר לצורך התמיד, ואשר עליה מקריבים גם את בן הבקר הזה. רש"י.

3. אבל ממיתה לא נפטר, כיון שעשה העבודה. או שמא לאו עבודה גמורה היא, כל זמן שלא הקטירו עליה, ופטור אף ממיתה. תוס' הרא"ש.

4. כתב השפת אמת שדוקא בסידור המערכה הדין כן, שאינה אלא מצוה להכין כדי לסדר ולהעביר אח"כ. אבל העלאת האברים, שהיא גוף המצוה אין עצה לחזור ולסדרן אם סידרן הזר.

5. מרש"י להלן ד"ה והרי תרומת הדשן, משמע שמפרש כפשוטו, שסידור המערכה כשרה בזר. ליקוטי הלכות דף ח ב מדפי הספר. ושם בעין משפט אות צ.

אולם בתוס' ישנים מפרשים שבודאי צריך כהן לסידור המערכה, כדכתיב "צו את אהרן — היא העולה על מוקדה על המזבח". ולעיל אמרינן שסידור שני גזירי עצים צריך כהונה. אלא, כוונת הגמרא לומר שזר אינו חייב עליה מיתה. ואף שלא נזכר בכתוב שדוקא על עבודת

ומתרצינן: שאני תרומת הדשן, שתחלת עבודה דיממא היא. (6)

אלא כי איתמר דברי רבי יוחנן — הכי איתמר:

ודאמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: כהן שקידש ידיו בלילה מהכיוור לתרומת הדשן — למחר, בעלות השחר, אינו צריך לקדש ידיו שנית לצורך עבודות היום, הואיל שכבר קידש אותן מתחלת עבודה.

אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: זר שסידר שני גזירי עצים חייב, הואיל ועבודת יום היא. כדכתיב [ו ה]: "ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר" [ומכאן ילפינן לסידור שני גזירי עצים בבקר, לעיל כו ב].

הרי שתרומת הדשן נחשבת לתחלת עבודות היום, ולכן היא פסולה בזר.

מתקיף לה רבא: אלא מעתה, שסידור שני גזירי עצים חשוב כל כך "עבודת יום" ולא לילה, עד כדי כך שזר חייב עליה מיתה, תיבעי עבודת סידור המערכה פיים!?

מה שאין כן סידור המערכה, שהיא עבודת לילה, אין לה להיות פסולה בזר, וכדעת רבי זירא.

ומשנינן: אישתמיטתיה נעלם מרבא הא דתניא:

ואלא, מעתה, חוזרת הגמרא להקשות על רבי יוחנן:

מי שזכה בפיים הראשון בתרומת הדשן — זכה גם בסדור מערכה, ובסדור שני גזירי עצים.

קשיא על רבי יוחנן קושית רבי זירא, מדוע זר שסידר את המערכה חייב מיתה, והרי סידור המערכה כשר בלילה, וכי יש לך עבודה שכשרה בלילה ופסולה בזר!?

ונמצא, שאכן היה פיים לתרומת הדשן.

ומתרצינן שרבי יוחנן אמר את דבריו בצורה אחרת:

ומקשינן על דברי רבא: למימרא, כפי המשתמע מקושייתו של רבא על דברי רבי

היות וסוף עבודה דיממא הוא, הכונה היא לא משום שיש גריעות בחשיבות העבודה, אלא שכן הוא הדין שגומרים בלילה. וכן בתרומת הדשן אמרו "תחלת עבודה דיממא היא." והכי נמי בניסוך המים, אעפ"י שהוא כשר בלילה, זהו משום שהחשיבתו תורה כעין הקטרת אברים, כיון שהם חובת קרבן. אבל לא משום גרעון בחשיבותם, אלא שבעבודה זו אין עשייתה בלילה פוגמת. או"ח סי' קכ"ו סק"ט.

יום חייב הזר מיתה, בכל זאת פשיטא לגמרא שאין עבודה חשובה אלא של יום, דכתיב "ביום צוותו".

ועל יסוד דברי התו"י כתב החזו"א ליישב קושיית הגבורת ארי, למה זר חייב על ניסוך המים [לעיל כד א], והרי כשר לעשותו בלילה.

כי מה שאמרו עבודה שכשרה בלילה אין זר חייב עליה, אינו אלא אם הכשר הלילה הוא משום שאינו עבודה חשובה, כגון סידור המערכה. אבל מה שהכשירה תורה עבודה חשובה בלילה אינו שולל את חיוב הזר.

ומה שאמרו כי הקטר חלבים ואברים שאני

6. הקשו הראשונים: אם כן, גם סידור המערכה יחשב מעבודות היום, שהרי הוא לאחר תרומת

למימרא, דרק עבודת יום, זרק עבודה שזר
חייב עליה מיתה — בעיא פיים.

אבל עבודה שאין זר חייב עליה מיתה —
לא בעיא פיים?

ותיקשי, והרי שחיטה, שהיא כשירה בזר,
ובכל זאת היה עליה פיים [בפיים השני
במשנה לעיל כהא]?!?

ומתציגן: שאני שחיטה, דתחילת עבודה
של הקרבן היא. ולכן מפייסין עליה, למרות
שכשירה בזר.⁽⁸⁾

אמר הקשה מר זוטרא, ואיתומא רב אשי
הקשה זאת:

והא אנן לא תנן הכי שסידור שני גזירי עצים
הוא עבודת יום, כדברי רבי יוחנן!

דתנן: אמר להם הממונה לכהנים בבית
המקדש: צאו וראו אם כבר האיר היום,
והגיע זמן השחיטה של תמיד של שחר. לפי
ששחיטת הקרבן פסולה בלילה, שנאמר
"ביום זבחכם יאכל".

יוחנן, שרק מפני שסידור שני גזירי עצים
היא עבודת יום היה מן הראוי שפייסו
עליה, דרק עבודת יום בעיא פיים. ואילו
עבודת לילה — לא בעיא פיים!

ותיקשי: והרי אברים ופדרים, שמפייסין על
העלאתם מהכבש למזבח להקטירם [בפיים
הרביעי, כדתנן לעיל כו א], על אף שהקטרה
כשירה בלילה?

ומשנינן: שאני אברים ופדרים דסוף עבודה
דיממא היא.

ומקשינן: והרי תרומת הדשן, שהיא עבודת
לילה, ובכל זאת היו מפייסין עליה [הפיים
הראשון בריש פרקין]?

ומשנינן: התם תיקונה משום מעשה שהיה,
שהיו רצין שני כהנים, לעיל בריש פרקין.
ולכן תיקנו לה פיים על אף שבאמת לא היה
ראוי לעשות כן, כיון שהיא עבודת לילה.⁽⁷⁾

ומקשינן על התנאי השני המשתמע מדברי
רבא, שרק עבודות שזר חייב עליהם מיתה
מפייסין עליהן:

עבודות לילה היא. ולעיל נוקטת הגמרא כלשון
השני, שבכך מתיישבים דברי רבי זירא, וממילא
קשה ממנו על רבי יוחנן. והגמרא מבקשת
להעמיד דברי רבי יוחנן גם לפי אותו הלשון.
תוד"ה למימרא, ולעיל בע"א ד"ה תחלת.

ובתוס' הרא"ש מיישב, שלעיל, ביחס לסידור
המערכה שהיה בלילה, נחשבת תרומת הדשן
לעבודת יום. אבל כאן, לעומת סידור שני גזירי
עצים שהיה ביום, לא מספיק הטעם שהוא תחלת
עבודת היום כדי שיחשב בגלל זה לעבודת יום
ממש.

8. ובוז מיושב גם למה מפייסין על דישון מזבח

הדשן. ותירצו, דשאני סידור המערכה, שלפעמים
צריך לסדר המערכה בלילה, כשכבו הגחלים.
הלכך, לא חשיב כתחלת עבודות היום. אבל
תרומת הדשן, שלעולם אינה נעשית אלא לצורך
עבודות היום, ובתחלתו, והיא מכשרת המערכה
להקטרת היום כמו שתרומה מכשרת השיריים,
הלכך חשיבא תחלת עבודה דיממא. ריטב"א
ותוס' הרא"ש.

7. הגמרא לא מתרצת כדלעיל, שתחילת עבודה
ביממא הוא. כי לעיל בריש פרקין נחלקו שתי
לשונות בכך, ורוצה הגמרא ליישב כאן גם לפי
הלשון הסובר שאינה תחילת עבודות היום אלא

וכי יש לך עבודה שיש אחריה עבודה, ופסולה בזר, להתחייב עליה הזר מיתה! (10) והלא כלל בידינו [לעיל כד א] כי רק בעבודה תמה חייב הזר מיתה, דהיינו עבודה המסיימת ומשלימה את הדבר, ולא עבודה שיש אחריה עבודה נוספת כדי להשלים.

ומקשינן על רבי זירא, שאמר שסידור כח-א המערכה אינה עבודה תמה.

והרי הקטרת אברים ופדרים של הלילה, נחשבת עבודה תמה — שהרי הזר חייב עליה — אעפ"י שיש אחריה עבודה נוספת של תרומת הדשן, שהיא גמר עבודת עיכול האברים.

ובהכרח, הטעם הוא, כי רק כאשר שתי העבודות הן באותו זמן הן נחשבות לעבודה שיש אחריה עבודה. אבל כאן, שזמן הקטרת האברים מתחיל מאתמול, מבעוד יום, ואילו זמן תרומת הדשן הוא דוקא בלילה — נחשבת ההקטרה כעבודה תמה, ולא כעבודה שיש אחריה עבודה.

ואם כן, כל שכן סידור המערכה, יש לו להחשב כעבודה תמה, שהרי זמנה רק בלילה, ואילו סידור שני גזירים זמנו רק ביום?!

ואילו "צאו וראו אם הגיע זמןסידור שני גזירי עצים" — לא קתני. אף על פי שהסידור היה עוד לפני שחיטת התמיד. ומשמע מכך שלא הקפידו בו על אור היום וסידור גזירי העצים כשר אף בלילה? (9)

ומתריצין: לעולם גם סידור שני גזירים כשר רק ביום.

אלא שלכך לא קתני לה, משום דרק הך עבודה דלית לה תקנתא, שאין לה תקנה אם נעשית בלילה, כמו שחיטה, קתני לה.

ואילו הך עבודה דאית לה תקנתא, כמו סידור שני גזירי עצים, שגם אם יעשוה בלילה אפשר לפורקן ולחזור ולסדרן ביום — לא קתני לה.

לפי שלא הטריחו בשל כך את הכהנים לעלות לגג ולראות אם אכן כבר האיר המזרח, כי גם אם תארע טעות, ויסדרו את העצים בעוד לילה, אפשר עדיין לתקנם, על ידי פירוקם ועריכתם מחדש.

ואיכא דאמרי: קושיית רבי זירא לרבי יוחנן שאמר זר שסידר את המערכה חייב מיתה, היתה בלשון אחרת:

וכך מתקף לה רבי זירא:

וריטב"א כאן.

10. עיין בהערה 5, וכאן גם רש"י יודה שהקושיא אינה רק לענין חיוב מיתה. שהרי גם עבודה שאינה תמה פסולה בזר. ליקוטי הלכות הנ"ל. ועיי"ש שכתב להלכה, שהדבר תלוי בין שתי הלשונות. ללישנא קמא סידור מערכה כשר בזר, ולאיכא דאמרי פסול בזר.

הפנימי והמנורה והולכת אברים לכבש, למרות שאין הזר חייב עליהם. כי דישון המזבח הוא תחלת עבודת ההקטרה, ודישוו המנורה תחילת ההדלקה, וכן הולכת אברים לכבש היא תחלת ההקטרה. תוס' ד"ה אין, ותוס' הרא"ש.

9. והא דכתיב "בבקר בבקר" יש לפרש את פעמיים "בקר", שהוא הבקר שלפני הבקר, דהיינו מחצות הלילה. לקמן כת. א. בתוד"ה אף